

Alocuțiunea acad. Gheorghe Duca, președintele A.Ș.M., rostită în cadrul Ședinței festive, consacrată Sărbătorii Naționale „Limba noastră”

Onorați membri ai Academiei de Științe a Moldovei,
Stimați membri ai Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică și ai Senatului Universității de Stat din Moldova,
Excelența Dumneavoastră Petru Lucinschi,
Mult stimate domnule Ion UNGUREANU - Artist al Poporului,
Dragi colegi și prieteni,

Mă simt onorat să declar deschisă această Ședința festivă comună, consacrată Sărbătorii Naționale „Limba noastră”, - sărbătoarea cea mai frumoasă și mai de preț a neamului nostru.

Vă rog, să onorăm Imnul de stat a Republica Moldova, fiind unicul stat din lume, care are un Imn dedicat limbii și care are o Sărbătoare Națională de cinstire a limbii strămoșești.

Vă mulțumesc.

Onorată asistență,

Ședința de astăzi are mai multe semnificații și toate de o puternică simțire și trăire sufletească.

Am conceput-o ca pe **un omagiu adus Limbii**, prin **cinstirea purtătorilor ei**, a personalităților acestui neam, care au contribuit substanțial la valorificarea și îmbogățirea „Limbii sfinte”, precum a definit-o Alexe Mateevici, - limbă pe care Mihai Eminescu o venera și avea s-o numească într-un manuscris ca fiind

„Împărăteasă la ea acasă”,

adăugând într-un alt manuscris, că

„nu noi suntem stăpânii limbii, ci limba e stăpâna noastră”.

Eminescu a avut întotdeauna dreptate și de aceea, poporul nostru s-a declarat fericit și împlinit în 1989 ca să accepte această unică **stăpânire**. Această voință a poporului nostru a fost immortalizată în versuri și de poetul Grigore Vieru:

„Pe pământ străvechi și magic

Numai limba ni-i stăpână:

Limba neamului meu dacic,

Limba noastră cea română.”

Marcăm astăzi în mod simbolic cele mai mari victorii ale Mișcării de Eliberare Națională obținute în anul miraculos 1989:

20 de ani de la adoptarea legislației lingvistice a R. Moldova și instituirea Sărbătorii Naționale „Limba noastră”,

20 de ani de la convocarea la Chișinău a Primei Mari Adunări Naționale,

20 de ani de la editarea *Glasul*-ui - prima publicație cu grafie latină editată în Moldova postbelică și

20 de ani de când Președintele Academiei de Științe a Moldovei este ales din mediul savanților autohtoni, în mod liber, democratic și nu după criteriile ideologice.

Aceste evenimente cu adevărat istorice sunt pentru noi ca un mănunchi de busuioc sfânt, pe care nu te mai sature să-l miroși și să-l transmiți ca pe o Lumină a Învierii în casele și vetrele viitoarelor generații. Or, acolo unde se va revărsa această Lumină, neamul nostru, dat de Dumnezeu pe aceste meleaguri stropite cu mir de Luceafăr, - va dăinui de-a pururea.

Indiscutabil, limba maternă este cel mai de preț tezaur moștenit de la străbuni, fără de care un neam pur și simplu s-ar prăpădi, ar fi înlăturat din istorie. Răsfoind cronicile vremii, observăm că anume asta au urmărit de-a lungul ultimelor secole neprietenii neamului nostru – să ne izgonească din istorie, să ne asimileze, să ne aresteze viitorul și să ne lipsească astfel de perspectiva de a ne impune, ca popor cu vocație europeană, în lumea modernă. Se știe că a lipsi un neam de limbă e ca și cum a-i lipsi un trup de suflet, iată de ce neprietenii au început presiunea anume de la marginalizarea limbii noastre – în școală, în Sfânta Biserică, în administrație. Să ne pătrundem, în acest context, de inspiratul vers al regretatului poet Grigore VIERU:

**„Cine-ntâi îți fură scrisul,
/Celelalte-ți ia apoi!”.**

Poporul nostru vrednic a moștenit genetic această filozofie și a rezistat cu demnitate în fața terorii istoriei, nu s-a lăsat strivit de roțile zimțate ale timpurilor vitrege. A fost foarte greu..., am avut parte de o istorie dramatică. Lung a fost drumul moldovenilor spre Libertate, dar în 1989 am învins, pentru că Limba, Poezia și Cântecul **au făcut tunurile și tancurile să tacă**. Datorăm această victorie, înainte de toate, înțelepților noștri țărani - bunici și stră-străbunici, care, au păstrat Sfânta Treime a spiritualității noastre: **Limba, Tradițiile și Credința**, fiind conștienți că aceasta este cea mai mare zestre pe care o lasă urmașilor. Nu în zadar, Imnul nostru scris de Preotul Alexe Mateevici, consacră un catren acestor salvatori ai neamului:

**„Limba noastră-i limbă sfântă,
Limba vechilor cazanii,
Care-o plâng și care-o cântă
Pe la vatra lor țărani.”**

Să ne închinăm cu pietate în fața țăranilor noștri și să ne rugăm Domnului ca să avem putere pentru a le mulțumi înde-ajuns, nu prin vorbe, ci prin faptele noastre. Recunoștința exprimată față de talpa țării nu este deloc una gratuită, declarată în cadrul unei festivități. Drept dovadă ne stă faptul că anume din mediul țăranimii noastre au răsărit acele personalități temerare: **scriitori, artiști, savanți**, care, în anul 1989, au ridicat și au condus masele spre mult râvnita Libertate și Independență Națională.

Cunoaștem cu toții, care a fost sfera de circulație a limbii moldovenilor în timpul Uniunii Sovietice. Această limbă era sufocată la fiecare pas, devenise una de decor cu perspectiva de a fi înghesuită într-un colț de muzeu. A fost nevoie, deci, de un efort TITANIC pentru a schimba această situație umilitoare pentru noi și, nu vom greși, dacă vom spune, că în acele împrejurări istorice extrem de dure, elita

intelectuală din Moldova s-a manifestat ca un Prometeu, unită, mobilizată în jurul unui ideal sfânt.

Elita intelectuală a Moldovei a făcut Istorie în 1989: încă până la destrămarea Uniunii Sovietice, a avut curajul și înțelepciunea să argumenteze clar identitatea *limbii moldovenești* cu cea română; să pună în valoare meritul fundamental al graiului moldovenesc în formarea limbii române literare și să revină la alfabetul latin. Aceste acte au fost de un mare curaj civic, patriotic, dar și un triumf incontestabil al comunității științifice de la Chișinău, care a spus adevărul despre glotonimul natural, neideologizat, utilizat în Republica Moldova.

Amintim aici faptul că, la 9 septembrie 1994, după adoptarea Constituției Republicii Moldova, Prezidiul Academiei de Științe a Moldovei s-a văzut obligat să-și reconfirme poziția expusă în 1989, menționând într-o hotărâre specială că „denumirea corectă a limbii oficiale din Republica Moldova este limba română”. Academia de Științe a Moldovei își menține în continuare această hotărâre, fiind de partea adevărului științific și considerând că pentru buna înțelegere în societate este stringent necesar ca problemele de ordin lingvistic și istoric să fie rezolvate de savanți, nu de oamenii politici.

În acest context, vă aduc la cunoștință o ultimă noutate în acest sens. Colegiul redacțional a finisat munca asupra ediției enciclopedice *Republica Moldova si a* lansat-o recent, pe paginile căreia savanții Academiei de Științe a Moldovei și-au argumentat din nou poziția privind identitatea limbii.

Privind peste umăr, vom constata că, în cei 20 de ani, situația lingvistică din R. Moldova a cunoscut, în esență, o evoluție pozitivă. Pentru a ne convinge de acest lucru este suficient să intrăm în orice grădiniță, Liceu, Universitate sau să răsfoim paginile ziarelor. Asta înseamnă că investițiile făcute în 1989 au dat roade încurajatoare. Dar să recunoaștem, totodată, că încă nu am obținut tot ceea ce ne-am dorit și avem nevoie încă de mult spirit de sacrificiu pentru atingerea obiectivelor râvnite.

Să nu disperăm, să ne amintim că Moise a dus prin pustie, timp de 40 de ani, câteva generații de evrei, pentru a le șterge din memorie robia Egiptului... E nevoie încă de ceva timp pentru a lecui mentalitatea sovietică strâmbă, pentru a adapta la noile realități toți funcționarii, asigurând astfel buna funcționare a limbii române în toate sferile de activitate.

În acest context, nu pot să trec cu vederea marele merit pe care îl au cadrele didactice în implementarea legislației lingvistice: învățătorii, profesorii, savanții. Lor le revine această muncă nobile, dar și cea mai istovitoare de altoire a dragostei pentru o limbă literară, frumoasă, curată. Pentru a ne exprima recunoștința față de pedagogi, vom recurge la o parafrază a celebrului discurs al poetului Grigore Vieru, ținut în această sală la 30 august 2007, și vom spune că ***învățătorii, profesorii, savanții sunt Oastea Limbii Române***. Fără efortul și capacitățile acestei *armate*, legislația lingvistică ar fi rămas doar pe hârtie, fără răbdarea și consecvența lor nu am fi cucerit atâtea redute. Această Oaste Națională a însușit mai bine ca oricine Testamentul lui Alexe Mateevici:

„Limba noastră îi aleasa

Să ridice slava-n ceruri,

*Să ne spuie-n hram și-acasă
Veșnicile adevăruri.”*

Suntem în 31 august 2009, suntem la o oră a bilanțurilor anului istoric 1989 și considerăm că ar fi nedrept ca în această ședință festivă a Academiei de Științe și a Universității de Stat din Moldova să trecem cu vederea numele blajinilor noștri trecuți la Domnul, personalități marcante ale neamului care au făcut posibil anul 1989, care au contribuit prin talentul și curajul lor la realizarea idealurilor naționale: **Grigore VIERU, Ion VATAMANU, Lidia ISTRATI, Nicolae COSTIN, Ion DUMENIUC, Doina și Ion ALDEA TEODOROVICI, Valeriu și Ala CUPCEA, Gheorghe GHIMPU, Gheorghe VODĂ, Nicolae SULAC, Mihai DOLGAN, Emil LOTEANU, Grigore GRIGORIU, Nicolae CORLĂTEANU, Silviu BEREJAN, Anton GRĂJDIERU, Ion Constantin CIOBANU, Victor CIUTAC, Veniamin APOSTOL, Gheorghe MALARCIUC, Andrei VARTIC.** Vă rog, să păstrăm un moment de reculegere în memoria lor.